

„БЪЛГАРСКА ХРИСТОМАТИЯ“ ОТ ИВАН ВАЗОВ И КОНСТАНТИН ВЕЛИЧКОВ: МОДЕЛИРАНЕ НА КУЛТУРНАТА ИДЕНТИЧНОСТ

Огняна Георгиева-Тенева

„Българска христоматия“ (1884) от Иван Вазов и Константин Величков е създадена като помагало по литература, но надхвърля първоначалното си предназначение, разкривайки потенциал за въздействие в широка културна перспектива. Забележителното издание събира класически образци на словесното изкуство, с което обогатява литературния хоризонт на българина и съдейства за формиране на висок естетически вкус. Наред с тази чисто христоматийна функция двutomникът изпълнява и ред други: той преразглежда установеното през Възраждането съотнасяне свое – чуждо, като го трансформира от опозиция в диалог; разгръща осмислянето на българското освен в национални и в универсални категории; залага изграждането на младия човек като личност с хуманитичен кръгозор, с гражданска позиция и критична мисъл. И още една заслуга има Вазово-Величковият двutomник, свързана с поместения в нея „Преглед на новобългарската литература“: за създаването у нас на литературноисторически дискурс, с което съдейства за укрепване континуитета на родната традиция и едновременно с това за утвърждаване на една европейска научна парадигма.

Посочените приноси значения на „Българска христоматия“ се отнасят до различни културни редове – изкуство, образование, наука (за литература). Същностният синтезен резултат, към който води христоматията, е *изграждането на модерна културна идентичност на младия българин*, съчетаваща национално и европейско в нови пропорции и на нов принцип. Тук следва да уточня, че понятието *идентичност* ще употребявам в смисъла на „чувство за себетъждественост и непрекъснатост“ (Ериксън 1996: 12); че постигането на идентичността ще мисля в нейната свързаност с Другите и едновременно в оразличеността от тях (Ериксън 1996: 8). Определението *модерна към културна идентичност* ще употребявам с оглед на историческия контекст, при който до националния проект, при все че е непостигнат, започва да си намира място един нов – културен проект, позициониращ духовното не толкова в традициите на нашето „тук“, колкото във „външния“ свят, наречен Европа.

Изложението, което следва, ще има за цел, първо, да разкрие какви отговори залага Христоматията на въпроса *Кои сме ние и накъде вървим?* и, второ, да проследи механизмите, впрегнати да формират културната самоличност на следосвобожденския българин.